

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 01-26 ЮФ
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля
за адресою: вул. Іоанна Павла II, 17, м. Київ, 01042, Україна

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Гребенара Олексія Володимировича на тему
«Особливості захисту конституційного права на працю в сучасних умовах»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за
спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Дисертаційне дослідження Гребенара Олексія Володимировича присвячене вирішенню фундаментальної наукової проблеми — трансформації правових механізмів захисту конституційного права на працю в умовах безпрецедентних викликів сучасності, зумовлених масштабною цифровізацією економіки та правовим режимом воєнного стану.

В умовах розбудови України як соціальної держави право на працю залишається фундаментальною складовою забезпечення людської гідності та вільного розвитку особистості. Проте стрімка цифрова трансформація, впровадження штучного інтелекту, а також правовий режим воєнного стану створили нові правові прогалини, що вимагають негайного наукового переосмислення. У такі екстремальні періоди особливо гостро постає необхідність формування ефективних адаптивних механізмів захисту, що нерозривно пов'язано з безперервним процесом оновлення законодавства та правозастосовної практики. Сучасний вектор розвитку правової системи України спрямований на відхід від фрагментарних змін застарілого КЗпП до прийняття принципово нового Трудового кодексу, який має на меті адаптацію традиційних інститутів трудового права до викликів сьогодення, гармонізацію національних норм із вимогами *acquis communautaire* Європейського Союзу та впровадження концепції гідної праці.

Важливим пріоритетом цієї трансформації є реалізація принципів

соціальної справедливості та посилений захист вразливих груп населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни, жінок із дітьми та осіб з інвалідністю, що вимагає розробки спеціалізованих інституційних інструментів, таких як електронна платформа «Трудові права України», для забезпечення стабільного та справедливого функціонування ринку праці.

Проблематику реалізації права на працю досліджували такі вчені, як Н.Б. Болотіна, О.В. Валецька, Ю.Ю. Івчук, Л.В. Котова, О.М. Рим, Г.В. Татаренко, О.В. Тищенко, Г.І. Чанишева, О.М. Ярошенко та інші. Проте, не зважаючи на значний масив наукових напрацювань, специфіка захисту конституційного права на працю в умовах поєднання цифрової трансформації, воєнного стану та активної фази європейської інтеграції залишається розкритою лише фрагментарно. Поза увагою дослідників часто залишаються питання коопераційного потенціалу публічних і громадських інституцій у нових реаліях, а також специфіка захисту трудових прав в умовах post-conflict відновлення держави.

Отже, дисертаційне дослідження Олексія Володимировича є надзвичайно своєчасною та стратегічно важливою працею, результати якої формують цілісну доктринальну базу для модернізації вітчизняного трудового законодавства та посилення гарантій захисту прав людини у сфері праці.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Зміст дисертаційного дослідження характеризується високим теоретико-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Здобувач шляхом системного розкриття змісту обраної теми виявив глибоку фахову підготовку та ґрунтовне знання проблематики захисту конституційного права на працю в умовах динамічних змін сьогодення. Автор продемонстрував вміння самостійно аналізувати складні нормативно-правові масиви, включаючи міжнародні стандарти та акти соціального спрямування, робити аргументовані висновки та формулювати авторські визначення ключових юридичних категорій.

Також продемонстровано оригінальні наукові ідеї та підходи до удосконалення правових механізмів захисту трудових прав в умовах цифрової трансформації економіки, воєнного стану та європейської інтеграції України. Зокрема, можна відзначити значущість здійсненого дисертантом комплексного

правового аналізу теоретико-правових проблем захисту конституційного права на працю в умовах цифровізації економіки, воєнного стану та post-conflict відновлення держави.

Методологічна стійкість роботи забезпечується використанням широкого спектра наукових методів пізнання: формально-догматичного (для аналізу нормативного змісту права на працю), функціонально-правового (для систематизації видів механізмів захисту та особливостей роботи в умовах воєнного стану), структурно-функціонального (для аналізу компетенцій суб'єктів), а також порівняльно-правового, герменевтичного та соціологічного. Застосований інструментарій дозволив автору досягти високої якості результатів та отримати достовірні, обґрунтовані рекомендації, спрямовані на вдосконалення існуючих та розробку інноваційних технологічних механізмів захисту трудових прав працівників.

Здобувач успішно довів системний характер взаємозв'язку права на працю з іншими конституційними правами, особливо з правами на гідність та справедливий суд. Особливо варто відзначити авторський підхід до розробки десяти стратегічних орієнтирів оптимізації правового регулювання, що базуються на вимогах *acquis communautaire* ЄС.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження Гребенара О.В. полягає у проведенні цілісного та комплексного аналізу теоретико-правових проблем захисту конституційного права на працю в умовах системних викликів, таких як цифровізація економіки, правовий режим воєнного стану та необхідність постконфліктного відновлення держави.

Найбільш вагомими результатами, що визначають науковий внесок автора, полягають у такому:

Уперше:

- сформульовано концептуальну модель оптимального функціонування системи суб'єктів захисту конституційного права на працю. Ця модель ґрунтується на принципах чіткого компетенційного розмежування, ефективної міжінституційної взаємодії та адаптивності до мінливих соціально-економічних умов. Позитивно оцінена авторська концепція інституційної системи суб'єктів

захисту конституційного права на працю, яка визначається та характеризується як сукупність державних органів, неурядових організацій та міжнародних інституцій, наділених повноваженнями щодо забезпечення захисту та поновлення порушених трудових прав;

- аргументовано доведена необхідність розширення повноважень Уповноваженого Верховної Ради з прав людини у трудовій сфері шляхом внесення змін до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», надавши Омбудсмену, зокрема: 1) право звертатися до суду в інтересах невизначеного кола працівників при виявленні масових порушень трудових прав; 2) обов'язковість розгляду органами державної влади подань Омбудсмена протягом 15 днів з наданням письмової відповіді; 3) можливість ініціювання дисциплінарних проваджень щодо посадових осіб органів влади, які систематично ігнорують трудові права громадян;

- розроблено рекомендації щодо вдосконалення системи трансформації міжнародно-правових стандартів, що включають створення спеціалізованого міжвідомчого координаційного органу та розробку національної стратегії адаптації законодавства з чіткими індикаторами успішності та механізмами фінансування;

- теоретично обґрунтовано десять пріоритетних стратегічних цілей оптимізації правового регулювання відповідно до орієнтирів європейської інтеграції, серед яких: гармонізація із правом ЄС, створення спеціалізованого трудового правосуддя, розвиток медіації, цифровізація механізмів захисту та правове регулювання нестандартних форм зайнятості, що утворюють цілісну «дорожню карту» реформування галузі.

Удосконалено:

- дослідження інспекційної діяльності та інституційної архітектури захисту через призму компетенційного розподілу повноважень між державними органами, міжнародними структурами та громадянським суспільством;

- модель міжінституційної взаємодії суб'єктів захисту, яка базується на принципах субсидіарності, комплементарності та синергії. Особливу увагу автор приділяє багатоканальності захисту, акцентуючи на необхідності синергії судової

форми, повноважень Омбудсмена та Державної служби України з питань праці із інноваційними позасудовими процедурами, зокрема трудовою медіацією та обов'язковим досудовим примиренням (pre-trial mediation);

- положення щодо особливостей захисту права на працю в умовах воєнного стану та post-conflict відновлення. Дисертант досліджує модернізацію правового регулювання через призму викликів цифровізації та правового режиму воєнного стану, що дозволило йому науково обґрунтувати триетапну Концепцію постконфліктного відновлення системи захисту трудових прав (стабілізація – реконструкція – трансформація). Автор доводить, що навіть в екстремальних умовах конституційні гарантії мають залишатися в межах «стандартної суттєвої недоторканності» згідно з міжнародними стандартами прав людини.

Набули подальшого розвитку:

- наукові погляди на конституційно-правову природу права на працю, яке трактується як дуалістична категорія, що поєднує свободу вибору діяльності з позитивними зобов'язаннями держави забезпечувати гідні умови праці та захист від безробіття та теоретичні засади «цифрових трудових прав» (зокрема, «право на відключення» та презумпція трудових відносин у платформній економіці);

- підходи до модернізації нормативного забезпечення захисту трудових прав у відповідності до кращих зарубіжних практик та цифровізації трудових відносин;

- наукові погляди щодо ефективності судових та альтернативних (медіаційних) форм захисту, а також перспектив розширення правозахисного інструментарію в умовах технологічних трансформацій.

Аналіз рецензованої дисертації свідчить про те, що автор успішно досяг поставленої мети та повністю реалізував визначені завдання дослідження. Практична значущість роботи підтверджується розробкою конкретного проекту Закону України щодо посилення повноважень Держпраці (надання права на невідкладні заходи безпеки без рішення суду) та впровадження Публічного реєстру роботодавців-порушників.

Повнота викладу одержаних результатів. У дисертації чітко визначено об'єкт і предмет дослідження. Дисертант достатньо вдало сформулював мету

дисертаційної роботи, яка полягає в тому, щоб, спираючись на комплексний аналіз наукових поглядів вчених, чинних міжнародних, європейських та національних правових норм, а також правозастосовну практику, сформулювати нові теоретично обґрунтовані висновки щодо трансформації системи захисту конституційного права на працю в сучасних умовах, виробити концептуальні засади правового регулювання захисту трудових прав у цифровому середовищі та в умовах воєнного стану, а також розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо створення адаптивної системи захисту конституційного права на працю, спроможної забезпечити ефективний захист прав працівників нових форм зайнятості, демобілізованих військовослужбовців та осіб, які постраждали від військової агресії, у процесі post-conflict відновлення держави.

Дисертація характеризується єдністю змісту. План наукової роботи є логічним та послідовним, а виклад матеріалу – логічним та системним; висновки отримали належне наукове та практичне обґрунтування. Список використаної літератури складає 231 джерело, серед яких представлені рішення ЄСПЛ, Конституційного суду України та Верховного Суду, що вказує на проведення значної дослідницької роботи дисертантом.

Результати дослідження пройшли належну апробацію та в повному обсязі відображені у 10 наукових публікаціях, серед яких 4 статті у фахових виданнях категорії «Б». Практичне значення роботи підтверджується розробкою конкретних законопроектів (Додаток В) та актом про впровадження в освітній процес.

Дискусійні положення дисертації. У цілому дисертаційна робота Гребенара Олексія Володимировича виконана на належному науковому рівні. Однак, дисертація містить дискусійні положення, що потребують додаткового обґрунтування у подальшій науковій роботі та під час публічного захисту.

1. Дисертант в основному зосередився на процедурних аспектах організації медіаційних та примирних процедур у сучасній системі трудових відносин в країнах Європи. На думку рецензента, глибокий аналіз саме українських реалій організації та регулювання альтернативних механізмів врегулювання спорів та перенесення акцентів у підрозділі 2.2 дисертації на аспекти готовності

української судової системи до делегування повноважень з розгляду трудових спорів медіаторам, а також оцінку ментальної готовності сторін трудових відносин в Україні до позасудового врегулювання конфліктів дозволило б сформулювати більш прикладні рекомендації щодо реформування національного законодавства та забезпечити високу ефективність імплементації європейського досвіду до сучасної правової системи України з урахуванням її інституційних та соціокультурних особливостей.

2. Дисертант наголошує на необхідності розширення компетенцій профспілок для захисту прав працівників у платформенній економіці та гіг-середовищі. Проте в роботі констатується факт відсутності профспілкових організацій на більшості малих та середніх підприємств. З огляду на це певним недоліком вбачається недостатня увага автора до розробки конкретних правових стимулів (можливо, через податкові або регуляторні механізми), які б спонукали «цифрових працівників» до об'єднання у профспілки для ефективного колективного захисту їхніх інтересів, як того вимагає європейська модель виробничої демократії.

Водночас, викладені зауваження не впливають на загальний позитивний висновок щодо виконаної роботи, не зменшують наукову цінність рецензованого дослідження, носять уточнюючий або ж дискусійний характер.

Загальний висновок. Дисертаційна робота є завершеною, самостійною та оригінальною науковою працею, в якій відсутні порушення академічної доброчесності, виконана на високому теоретичному рівні. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності, всі висновки отримали необхідну і достатню теоретичну аргументацію та є методологічно обґрунтованими. За своїм змістом і загальною спрямованістю дисертаційне дослідження Гребенара О.В. відповідає обраній ним спеціальності 081 «Право», робота пройшла належну апробацію. Оформлення дисертації у цілому відповідає встановленим вимогам.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація на тему «Особливості захисту конституційного права на працю в сучасних умовах», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам п.п. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення

разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор, Гребенар Олексій Володимирович, заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

кандидат юридичних наук, професор,
декан факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля

Олена Арсентьєва **Олена АРСЕНТЬЄВА**

Олена Арсентьєва
Галацькек

О.С. завідувачкою
Гуртова О.В.